Zbierka súdnych rozhodnutí

ROZSUDOK SÚDNEHO DVORA (tretia komora)

z 3. októbra 2013 *

„Súdna právomoc, uznávanie a výkon rozsudkov v občianskych a obchodných veciach — Nariadenie (ES) č. 44/2001 — Pôsobnosť — Spôsobilosť fyzických osôb na právne úkony — Výlučná právomoc v konaniach, ktorých predmetom sú vecné práva k nehnuteľnosti — Rozsah — Nesporové konanie týkajúce sa práva osoby, ktorej bol ustanovený opatrovník a ktorá má bydlisko v členskom štáte, disponovať svojím nehnuteľným majetkom nachádzajúcim sa v inom členskom štáte“

Vo veci C-386/12,

ktorej predmetom je návrh na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 267 ZFEÚ, podaný rozhodnutím Sofijski gradski săd (Bulharsko) z 29. júna 2012 a doručený Súdnemu dvoru 13. augusta 2012, ktorý súvisí s konaním začatým na návrh:

Siegfried János Schneider,

SÚDNY DVOR (tretia komora),

v zložení: predseda tretej komory M. Ilešič, sudcovia E. Jarašiūnas, A. Ó Caoimh, C. Toader (spravodajkyňa) a C. G. Fernlund,

generálny advokát: N. Jääskinen,

tajomník: A. Calot Escobar,

so zreteľom na písomnú časť konania,

so zreteľom na pripomienky, ktoré predložili:

— nemecká vláda, v zastúpení: T. Henze a J. Kemper, splnomocnení zástupcovia,

— maďarská vláda, v zastúpení: K. Szíjjártó a Á. Szilágyi, splnomocnené zástupkyne,

— rakúska vláda, v zastúpení: A. Posch, splnomocnený zástupca,

— vláda Spojeného kráľovstva, v zastúpení: A. Robinson, splnomocnený zástupca,

— Európska komisia, v zastúpení: V. Savov a M. Wilderspin, splnomocnení zástupcovia,

so zreteľom na rozhodnutie prijaté po vypočutí generálneho advokáta, že vec bude prejednaná bez jeho návrhov,

vyhlásil tento

* Jazyk konania: bulharčina.

Rozsudok

1 Návrh na začatie prejudiciálneho konania sa týka výkladu článku 22 bodu 1 nariadenia Rady (ES) č. 44/2001 z 22. decembra 2000 o právomoci a o uznávaní a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach (Ú. v. ES L 12, 2001, s. 1; Mim. vyd. 19/004, s. 42).

2 Tento návrh bol podaný v rámci nesporového konania začatého na návrh pána Schneidera, maďarského štátneho príslušníka, ktorému bol ustanovený opatrovník, s cieľom získať súhlas na predaj jeho spoluvlastníckeho podielu na nehnuteľnom majetku, ktorý sa nachádza na území Bulharskej republiky.

Právny rámec

Právo Únie

Nariadenie č. 44/2001

3 Odôvodnenie 7 nariadenia č. 44/2001 uvádza:

„Nariadenie musí upraviť všetky hlavné občianske a obchodné veci popri ďalších presne vymedzených veciach [Toto nariadenie musí upravovať všetky hlavné občianske a obchodné veci okrem niektorých presne vymedzených vecí – *neoficiálny preklad*].“

4 Odôvodnenie 19 uvedeného nariadenia znie:

„Treba zaručiť kontinuitu medzi [dohovorom z 27. septembra 1968 o právomoci a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach (Ú. v. ES L 299, 1972, s. 32, ďalej len ‚Bruselský dohovor‘)] a týmto nariadením a musia sa určiť prechodné ustanovenia na tento účel. Rovnaká potreba kontinuity sa týka aj výkladu Bruselského dohovoru Súdnym dvorom Európskych spoločenstiev a Protokol z roku 1971 [týkajúci sa tohto výkladu Súdnym dvorom, v znení zmien a doplnkov,] by sa mal naďalej uplatniť na konania začaté pred nadobudnutím účinnosti tohto nariadenia.“

5 Podľa článku 1 ods. 1 a článku 1 ods. 2 písm. a) nariadenia č. 44/2001:

„1. Toto nariadenie sa uplatní v občianskych a obchodných veciach bez ohľadu na povahu súdu alebo tribunálu. Neuplatní sa najmä na daňové, colné a správne veci.

2. Nariadenie sa neuplatní na

a) osobný stav a právnu spôsobilosť fyzických osôb, majetkové práva vyplývajúce z manželského zväzku, dedenia zo závetu alebo zo zákona“.

6 Článok 22 toho istého nariadenia, ktorý sa nachádza v oddiele 6 kapitoly II tohto nariadenia, nazvanej „Osobitná právomoc“, stanovuje:

„Výlučnú právomoc majú tieto súdy bez ohľadu na bydlisko:

1. v konaniach, ktorých predmetom sú vecné práva k nehnuteľnosti alebo nájom nehnuteľnosti, súdy členského štátu, v ktorom sa tento majetok nachádza.

…“

Bulharské právo

7 Podľa ustanovení § 168 ods. 2 v spojení s ustanoveniami § 165 ods. 4 a § 130 ods. 3 zákona o rodine (Semejn kodex) je disponovanie nehnuteľným majetkom, ktorý je vo vlastníctve osôb s obmedzenou spôsobilosťou na právne úkony, prípustné len so súhlasom rajonen săd (okresný súd), v ktorého obvode majú tieto osoby bydlisko, pokiaľ toto disponovanie nie je v rozpore so záujmami týchto osôb.

Spor vo veci samej a prejudiciálna otázka

8 Na základe maďarskej právnej úpravy rozhodol maďarský súd o ustanovení opatrovníka pánovi Schneiderovi a na tento účel mu ustanovil zákonného zástupcu a profesionálneho opatrovníka, ktorý je takisto maďarským štátnym príslušníkom.

9 Po smrti svojej matky 17. júna 2009 zdedil pán Schneider polovicu bytu, ktorý sa nachádza v meste Loveč (Bulharsko), pričom druhá polovica patrí jeho bratovi.

10 Pán Schneider konajúci so súhlasom svojho opatrovníka podal na Sofijski rajonen săd (Okresný súd v Sofii) návrh s cieľom získať súhlas na predaj svojho spoluvlastníckeho podielu na uvedenom nehnuteľnom majetku. Na podporu svojho návrhu uviedol výhody, ktoré preňho tento predaj predstavuje a ktoré mu umožnia uspokojiť osobitné potreby v Maďarsku, najmä výdavky na stálu zdravotnú starostlivosť a ubytovanie v zdravotníckom zariadení.

11 Rozhodnutím z 29. februára 2012 Sofijski rajonen săd zamietol tento návrh z dôvodu, že dispozičný úkon týkajúci sa predmetného majetku nie je v záujme osoby, ktorej spôsobilosť na právne úkony bola obmedzená. Tento súd tak rozhodol, že je v rozpore so záujmami pána Schneidera, ktorý je plnoletou osobou, ktorej záujmy chráni opatrovník, aby sa jeho nehnuteľný majetok predal a takto získané peniaze boli prevedené do fondu, zatiaľ čo sám by zároveň zostal v Maďarsku bez príbytku.

12 Pán Schneider sa proti uvedenému rozhodnutiu odvolal na Sofijski gradski săd (Mestský súd v Sofii).

13 Sofijski gradski săd, ktorý sa domnieva, že z článku 22 bodu 1 nariadenia č. 44/2001 jasne nevyplýva, že sa toto ustanovenie uplatní na také nesporové konanie, o akom rozhoduje, rozhodol prerušiť konanie a položiť Súdnemu dvoru túto prejudiciálnu otázku:

„Uplatní sa článok 22 bod 1 [nariadenia č. 44/2001] výlučne na sporové konania, ktorých predmetom sú vecné práva k nehnuteľnosti, alebo treba toto ustanovenie uplatniť aj na nesporové konania, v rámci ktorých štátni príslušníci členského štátu, ktorým súd tohto štátu podľa jeho vnútroštátnej právnej úpravy obmedzil spôsobilosť na právne úkony a ktorým bol ustanovený opatrovník (taktiež štátny príslušník tohto štátu), žiadajú o udelenie súhlasu na disponovanie nehnuteľným majetkom, ktorý je v ich vlastníctve a nachádza sa v inom členskom štáte?“

O prejudiciálnej otázke

14 Svojou prejudiciálnou otázkou sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či sa článok 22 bod 1 nariadenia č. 44/2001 má vykladať v tom zmysle, že sa uplatní na nesporové konanie, ktoré bolo začaté na návrh štátneho príslušníka členského štátu, ktorého spôsobilosť na právne úkony bola obmedzená po tom, čo mu bol ustanovený opatrovník v súlade s právnou úpravou tohto štátu, podaný na súd iného členského štátu s cieľom získať súhlas na predaj jeho spoluvlastníckeho podielu na nehnuteľnom majetku, ktorý sa nachádza na území tohto iného členského štátu.

15 Všetky členské štáty, ktoré Súdnemu dvoru predložili svoje pripomienky, ako aj Európska komisia sa domnievajú, že táto otázka si vyžaduje zápornú odpoveď. Okrem toho sa domnievajú, že také nesporové konanie, akým je konanie vo veci samej, sa týka právnej spôsobilosti fyzických osôb v zmysle článku 1 ods. 2 písm. a) nariadenia č. 44/2001.

16 V dôsledku toho treba okrem preskúmania prejudiciálnej otázky takisto poskytnúť výklad uvedeného ustanovenia nariadenia č. 44/2001.

17 Najskôr treba pripomenúť, že podľa článku 1 ods. 1 a článku 1 ods. 2 písm. a) nariadenia č. 44/2001 sa toto nariadenie bez ohľadu na povahu rozhodujúceho súdu uplatní „v občianskych a obchodných veciach“, avšak „osobný stav a právna spôsobilosť fyzických osôb“ sú vylúčené z vecnej pôsobnosti tohto nariadenia.

18 Z ustálenej judikatúry Súdneho dvora navyše vyplýva, že pojem „občianske a obchodné veci“ v zmysle článku 1 nariadenia č. 44/2001 sa musí považovať za samostatný pojem, ktorý treba vykladať s odkazom jednak na ciele a systém tohto nariadenia a jednak na všeobecné zásady vyplývajúce zo systémov vnútroštátnych práv ako celku. Aj preto sa pôsobnosť tohto nariadenia musí určiť najmä so zreteľom na okolnosti, ktoré charakterizujú povahu právnych vzťahov medzi účastníkmi sporu alebo predmet tohto sporu (pozri najmä rozsudky z 18. mája 2006, ČEZ, C-343/04, Zb. s. I-4557, bod 22, a z 28. apríla 2009, Apostolides, C-420/07, Zb. s. I-3571, body 41 a 42, ako aj citovanú judikatúru).

19 Na účely zabezpečenia, a to v rámci možností, rovnosti a jednotnosti práv a povinností, ktoré členským štátom a dotknutým osobám vyplývajú z nariadenia č. 44/2001, treba pojem „osobný stav a právna spôsobilosť fyzických osôb“ v zmysle článku 1 ods. 2 písm. a) tohto nariadenia tiež vykladať samostatne.

20 Čo sa týka súdu s právomocou v konaniach, ktorých predmetom sú vecné práva k nehnuteľnosti, z článku 22 bodu 1 nariadenia č. 44/2001 vyplýva, že výlučnú právomoc majú v týchto konaniach súdy členského štátu, v ktorom sa nehnuteľnosť nachádza.

21 Takisto treba zdôrazniť, že Súdny dvor vo svojej judikatúre týkajúcej sa článku 16 bodu 1 písm. a) Bruselského dohovoru, ktorý podľa odôvodnenia 19 nariadenia č. 44/2001 platí aj pre výklad článku 22 bodu 1 tohto nariadenia, rozhodol, že uvedený článok sa má vykladať v tom zmysle, že výlučná právomoc súdov zmluvného štátu, kde sa nehnuteľnosť nachádza, sa nevzťahuje na všetky žaloby týkajúce sa vecných práv k nehnuteľnosti, ale len na tie z nich, ktoré patria do pôsobnosti uvedeného dohovoru a zároveň smerujú jednak k určeniu rozsahu, zloženia, vlastníctva, držby nehnuteľnosti alebo existencie iných vecných práv k nehnuteľnosti a jednak k zabezpečeniu ochrany výsad spojených s týmito právami osobám, ktoré sú nositeľmi týchto práv (pozri najmä rozsudky z 10. januára 1990, Reichert a Kockler, C-115/88, Zb. s. I-27, bod 11, ako aj ČEZ, už citovaný, bod 30).

22 Ako však tvrdia všetky členské štáty, ktoré predložili písomné pripomienky, ako aj Európska komisia, taký návrh, o aký ide v konaní vo veci samej, nepatrí do pôsobnosti nariadenia č. 44/2001.

23 Cieľom konania začatého na návrh pána Schneidera, maďarského štátneho príslušníka, ktorému bol ustanovený opatrovník, je získať súhlas na predaj spoluvlastníckeho podielu na nehnuteľnom majetku, ktorý sa nachádza na území Bulharskej republiky.

24 Je potrebné uviesť, že tak ako vyplýva z návrhu na začatie prejudiciálneho konania, pán Schneider žiada o uvedený súhlas, pretože ako osoba, ktorej bol ustanovený opatrovník, má obmedzenú spôsobilosť na právne úkony. Disponovať svojím nehnuteľným majetkom môže totiž iba prostredníctvom ďalšej osoby, ktorá ako opatrovník koná v jeho mene, a s predchádzajúcim súhlasom súdu.

25 Z návrhu na začatie prejudiciálneho konania takisto vyplýva, že podľa ustanovení bulharského zákona o rodine uvedený súhlas súdu je ochranným opatrením v prospech osoby s ustanoveným opatrovníkom, ktoré vyžaduje zákon z dôvodu, že táto osoba stratila právo samostatne disponovať svojím nehnuteľným majetkom. Ako totiž uviedol vnútroštátny súd, taký súhlas sa udelí iba v prípade, že sa predaj predmetného nehnuteľného majetku uskutoční v záujme chránenej osoby.

26 Z toho vyplýva, že návrh osoby s ustanoveným opatrovníkom smerujúci k získaniu takého súhlasu na disponovanie jej nehnuteľným majetkom, akým je súhlas, ktorý je predmetnom konania vo veci samej, je návrhom, ktorý priamo súvisí s právnou spôsobilosťou fyzickej osoby v zmysle článku 1 ods. 2 písm. a) nariadenia č. 44/2001. Potreba získať súhlas súdu na vykonanie dispozičných úkonov, ktorých predmetom je nehnuteľný majetok vo vlastníctve osôb s ustanoveným opatrovníkom, je priamym dôsledkom právnej nespôsobilosti, ktorá postihuje tieto osoby, a to vzhľadom na ochranné opatrenie určené týmto osobám na účely uskutočnenia takýchto úkonov.

27 Taký výklad podporuje Jenardova správa týkajúca sa Dohovoru z 27. septembra 1968 o právomoci a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach [*neoficiálny preklad*] (Ú. v. ES C 59, 1979, s. 1), ktorého vecná pôsobnosť sa zhoduje s vecnou pôsobnosťou nariadenia č. 44/2001. Zo strany 10 tejto správy totiž vyplýva, že uplatnenie tohto dohovoru sa obmedzuje na „spory a rozhodnutia, ktorých predmetom sú akékoľvek zmluvné alebo mimozmluvné záväzky, ktoré sa netýkajú ani osobného stavu a právnej spôsobilosti osôb, ani oblasti dedenia zo zákona, zo závetu a z majetkových práv vyplývajúcich z manželského zväzku, ani konkurzu, ani sociálneho zabezpečenia, a že dohovor sa má v tomto ohľade vykladať v čo najširšom zmysle“ [*neoficiálny preklad*].

28 Napokon, čo sa týka okolnosti, že vo veci samej sa súhlas súdu s predajom, o ktorý požiadala osoba s ustanoveným opatrovníkom, týka nehnuteľného majetku v jej vlastníctve, treba konštatovať, že tento osobitný aspekt konania vo veci samej nemožno považovať za rozhodujúci na účely posúdenia uvedeného konania ako konania týkajúceho sa „vecných práv k nehnuteľnosti“ v zmysle článku 22 bodu 1 nariadenia č. 44/2001. Ako totiž správne tvrdia nemecká a maďarská vláda, vláda Spojeného kráľovstva, ako aj Komisia, také konanie nesmeruje k určeniu rozsahu, zloženia, vlastníctva alebo držby nehnuteľnosti ani k zabezpečeniu ochrany výsad spojených s vlastníckym právom osoby s ustanoveným opatrovníkom, ktorá je vlastníkom uvedeného majetku.

29 V tejto súvislosti treba konštatovať, že na stranách 34 a 35 uvedenej Jenardovej správy sa v komentári k článku 16 Bruselského dohovoru zdôrazňuje, že pravidlo právomoci, aké je stanovené v uvedenom článku 16 bode 1 písm. a), zodpovedajúce pravidlu stanovenému v článku 22 bode 1 nariadenia č. 44/2001, ktoré je „založené na predmete návrhu“, sa vzťahuje na „spory, ktorých predmetom sú vecné práva k nehnuteľnostiam“ [*neoficiálny preklad*].

30 Jediným predmetom konania vo veci samej je určiť, či je predaj nehnuteľného majetku vo vlastníctve osoby s obmedzenou spôsobilosťou na právne úkony v záujme takejto osoby bez toho, aby bolo spochybnené jej vecné právo k tomuto majetku.

31 Vzhľadom na všetky predchádzajúce úvahy treba na položenú otázku odpovedať tak, že nariadenie č. 44/2001, a najmä jeho článok 22 bod 1, sa má vykladať v tom zmysle, že sa neuplatní na nesporové konanie začaté štátnym príslušníkom členského štátu, ktorého spôsobilosť na právne úkony bola obmedzená po tom, ako mu bol ustanovený opatrovník v súlade s právnou úpravou tohto členského štátu, na súde iného členského štátu s cieľom získať súhlas na predaj jeho spoluvlastníckeho podielu na nehnuteľnom majetku, ktorý sa nachádza na území tohto iného členského štátu, pretože také konanie sa týka „právnej spôsobilosti fyzických osôb“ v zmysle článku 1 ods. 1 písm. a) tohto nariadenia, ktorá je vylúčená z jeho vecnej pôsobnosti.

O trovách

32 Vzhľadom na to, že konanie pred Súdnym dvorom má vo vzťahu k účastníkom konania vo veci samej incidenčný charakter a bolo začaté v súvislosti s prekážkou postupu v konaní pred vnútroštátnym súdom, o trovách konania rozhodne tento vnútroštátny súd. Iné trovy konania, ktoré vznikli v súvislosti s predložením pripomienok Súdnemu dvoru a nie sú trovami uvedených účastníkov konania, nemôžu byť nahradené.

Z týchto dôvodov Súdny dvor (tretia komora) rozhodol takto:

Nariadenie Rady (ES) č. 44/2001 z 22. decembra 2000 o právomoci a o uznávaní a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach, a najmä jeho článok 22 bod 1, sa má vykladať v tom zmysle, že sa neuplatní na nesporové konanie začaté štátnym príslušníkom členského štátu, ktorého spôsobilosť na právne úkony bola obmedzená po tom, ako mu bol ustanovený opatrovník v súlade s právnou úpravou tohto členského štátu, na súde iného členského štátu s cieľom získať súhlas na predaj jeho spoluvlastníckeho podielu na nehnuteľnom majetku, ktorý sa nachádza na území tohto iného členského štátu, pretože také konanie sa týka „právnej spôsobilosti fyzických osôb“ v zmysle článku 1 ods. 1 písm. a) tohto nariadenia, ktorá je vylúčená z jeho vecnej pôsobnosti.

Podpisy